بۆ ڕای گشتی کوردستانی (فەرمی و نافەرمی):
دوو پرۆژەی سیاسی کوردستانی

ئێمە، دەستەیەک لە ڕوناکبیرانی کوردستانی، کە دەستەیەکی تەواو کراوەیە بە ڕووی تەواوی ڕوناکبیران و دڵسۆزانی بیری کوردستانی، ئەوەی خوارەوە ڕادەگەیێنین بە هیوای گرنگیپێدان و پشتگیریکردن لە لایەن ڕای گشتی کوردستانی، فەرمی و نافەرمی لە تەواوی کوردستانی مەزن.

کوردستانیان،
بەر لە دوو مانگ زیاتر (لە ناوەڕاستی مانگی ژوون 2005) دوو پرۆژەی سیاسیمان پێشکەش بە سەرکردایەتی کورد لە باشووری کوردستان کرد، لە ڕێگەی هەردوو کەسایەتی یەکەمەوە، بەڕێزان مام جەلال تالەبانی وە کاک مەسعود بارزانی، بە هیوای ئەوەی ئەم سەرکردایەتیە دەرفەتی بەجێگەیاندنی ئەم دوو پرۆژەیە، لە ڕووی پراکتیکیەوە، بگرنە ئەستۆی خۆیان و هەنگاوی بە ئامانجگەیاندنیان بۆ هەڵێنن. ئەم دوو پرۆژەیە، کە لکێندراون (لە خوارەوە بەم ڕاگەیاندنە) تەواو لە گۆشەبینینێکی کوردستانیەوە سەرچاوەیان گرتوە و بە مەبەستی باشتر خەملاندنی سیاسەت و دیبلۆماسیە کوردیەکان خراونەتە ڕوو.

کوردستانیان،
دوای تێپەڕبوونی زێتر لە دوو مانگ لە پێشکەشکردنی ئەم دوو پرۆژەیە، دەخوازین بە شێوەی خاڵریزی ئەوەی خوارەوە ڕابگەیێنین بە مەبەستی: 1) تیشک خستنە سەر هەندێ مەسەلەی گرنگی پەیوەندیدار بە سیاسەت و دیپلۆماسی نەتەوەیی (کوردستانی) و 2) بە دەستهێنانی ئەو پەڕی پشتگیری کوردستانیان لە تاک و گرووپ بۆ ئەم دوو پرۆژەیە:

1- تا بڵاوکردنەوەی ئەم ڕاگەیاندنە ئێمە تەنها وەڵامێکی *زارەکیمان* پێگەیشتووە لە لایەن بەڕێز مام جەلال تالەبانی، سەرۆک کۆماری عیراق و سکرتێری گشتی یەکیەتی نیشتمانی کوردستان، کە تیایدا جخت لە سەر گرینگی پرۆژەکان دەکات و گفت دەدات کە خۆی بەدواداچوون دەکات لە مەڕ پرۆژەی دووەم، واتە ***پرۆژەی چارەسەرێکی ئاشتیانە بۆ کێشەی....*** (تکایە بڕوانە دەقی پرۆژەکە، لکێندراو بەم ڕاگەیاندنە).
2- هەرچەندە لە هەمان کاتدا هەر دوو پرۆژەکە پێشکەش بە بەڕێز مەسعود بارزانی، سەرۆکی هەرێمی کوردستان و سەرۆکی پارتی دیمۆکراتی کوردستان، کراون بە ڕێگەی مەکتەبی بەڕێزیان وە هەرچەندە نامەیەکی بیرخستنەوەش دواتر بە ڕێگەی هەمان مەکتەب ئاڕاستەی بەڕێزیان کراوە، بەڵام تا ئێستە هیچ جۆرە وەڵامێکمان لە لایەن بە ڕێزیانەوە

پێنەگەیشتوە.

3- ئەوەی کە بێگومان لە لایەن ڕای گشتی کوردستانیش دەکرێ تێبینی بکرێت، بە تایبەتی پرۆژەی دووەمیان (*پرۆژەی چارەسەری....*)، لە کات و ساتێکی زۆر لەباردا پێشکەش کراوە و دەکرا ئەگەر سەرکردایەتی کورد لە باشووری کوردستان هەندێ هەنگاوی هەڵێنایە بە ئاڕاستەی قسەکردن لەسەر وە گۆڕینەوەی هەندێ سیگناڵ لە مەڕ کێشەی کورد لە باکووری کوردستان لە گەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان، دەکرا دیپلۆماسییەی کوردی لە باشووری کوردستان ئیمڕۆ خاڵی گرینگی ئەرێنی و گەشی بۆ تۆمار بکرایە. ڕاگەیاندنە گرینگەکانی ڕەجەب تەیب ئەردۆگانی سەرەک وەزیرانی تورکیای ڕۆژانی دوایی لە شاری ئامەد (دیاربەکر) دەکرا بە توندی یەکبگرنەوە لە گەڵ پرۆژە پێشکەشکراوەکە.

4- ئێمە دەخوازین جارێکی تر ئەوە جخت بکەینەوە کە کارکردنی سەرکردایەتی سیاسی باشووری کوردستان، بە تایبەتی بە ئاڕاستەی بە جێگەیاندنی *پرۆژەی چارەسەری...*، دەکرا وە بگرە ئێستاش بە هەندێ درەنگکەوتنەوە *دەکرێ* خزمەتێکی گەورەی دیپلۆماسی و دۆزی کورد بە گشتی، وە لە باشوور و باکووری کوردستان بکردایە. هەروەها ئێمە لەو باوەڕەداین کە بە شێوەیەکی ئاشتیانە چارەسەرکردنی کێشەکان لە باکووری کوردستان، یا هەرنەبێ کردنەوەی دەروازەیەک بەم ئاڕاستەیە، دەکرا/دەکرا "هاوپەیمانی" لە نێوان کورد لە باشوور لە لایەک و لایەنی ئەمریکی لە لایەکی ترەوە پتەوتر و توکمەتر بکات و باوەڕی ئەمریکیەکان بە کارامەیی و توانا و سەنگی باشووری کوردستان زێتر بکردایە/بکرێ. لە لایەنێکی تریشەوە پێگەی باشووری کوردستان لە ڕووی سیاسی و دیپلۆماسیەوە بەرامبەر بە لایەنی عەرەبی لە عیراق بە هێزتر دەبوو. دیارە دواجار لایەنی عەرەبی لە عیراق ئەوەی نەشاردۆتەوە کە ئەوان خوازیاری هاوکارین لە گەڵ تورکیا بۆ بە *زۆر* دەرکردنی هێزەکانی پکک لە باشووری کوردستان.

5 – ئێمە، لە گەڵ پێزانین و تێگەیشتنمان بۆ باری ناسکی سیاسی و دیپلۆماسی کورد لە باشووری کوردستان و سەرقاڵی سەرکردایەتی سیاسی لەوێ بە هەندێ مەسەلەی هەنووکەیی و چارەنووسسازەوە، وا دەزانین نابێت تەنها هەندێ شت ڕۆژەڤی سیاسی ئەم سەرکردایەتیە داگیر بکات. سەرکردایەتی لە خەباتی نەتەوەیەکدا دەبێ کاتی بۆ هەموو مەسەلە چارەنووسسازەکان هەبێت وە دەبێ کاتی ئەم سەرکردایەتیە تێری گشت مەسەلە بە یەکتر گرێدراوەکان بکات.

6 – ئێمە چۆن *پرۆژەی چارەسەری* بە گرینگ دەزانین هەروەهاش وا دەزانین کە پرۆژەی یەکەمیشیان (*پرۆژەی کۆنگرەی کوردستانی دەربارەی.....*) زۆر گرینگە بۆ خەمڵاندنی هەندێ تەسەوور و بۆچوونی کوردستانیانە لە مەڕ جیهانێکی پڕ لە گۆڕان، کە بەشێکی گرنگیان بە شێوەیەکی جیدی لە دەرگای نەتەوەی کورد دەدەن و بگرە بە شێوەیەکی چارەنووسساز دۆزی کورد پەیوەندیدار دەکەن!

کوردستانیانی هێژا،
دەکرێ بۆ پشتگیریکردن لەم دوو پرۆژەیە رێگای جۆراو جۆر بگردرێتە بەر، بە پێی پێگە و توانا و دەرفەتی هەر کەسێک و لایەنێک. بڵاوکردنەوە و قسە لەسەرکردنی پڕۆژەکان دەکرێ یەکێک بێت لە شێوازەکانی پشتگیریکردن لە پڕۆژەکان.

تێبینی:
لکێندراو بەم ڕاگەیاندنە جگە لە دەقی نامە ئاڕاستەکراوەکان بۆ بەڕێزان تالەبانی و بارزانی، هەردوو پڕۆژەی پێشکێشکراویش بەرچاو دەکەون.

لە گەڵ سڵاوی کوردستانیانەی
دەستەیەک لە ڕوناکبیرانی کوردستانی
2005-8-19

بە خۆشحاڵیەوە پێشوازی لە هەر پەیوەندی یان تێبینیەک دەکەین بەم ئیمایلەی خوارەوە:
{ HYPERLINK "mailto:runakbirani-kurdistani@hotmail.com" }

بەڕێز کاک مەسعود بارزانی سەرۆکی هەرێمی کوردستان و
سەرۆکی پارتی دیمۆکراتی کوردستان – عیراق

سڵاوێکی گەرم،

بابەت:
پرۆژەی کۆنگرەیەکی نیشتمانی (کوردستانی) لە ژێر ناونیشانی *کوردستان و پرۆژەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستی مەزن.*

بەڕێز،
دەسپێشخەریەکەی وڵاتە یەکگرتوەکانی ئەمریکا بۆ چاکسازی و ریفۆرم و بڵاوکردنەوەی دیمۆکراسی لە ناوچەی رۆژهەڵاتی ناوەڕاستی گەورەدا هەنگاوێکی دیپلۆماسیانە و ستراتیژییانە بوو کە لە دەرگەی هەموو وڵات و گەلانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستی گەورەی دا. هەڵبەتە کوردستان بە هەموو پارچەکانیەوە ڕێک و ڕاست بەشێکی گرنگە لە پێکهاتە جیۆ – ستراتیژیەکەی ئەم ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستە. لەبەر ئەوە خەڵکی کوردستان نەک هەر مافی خۆیەتی کە باس لەم پرۆژەیە بکا، بەڵکو پێویستیشە کە لە ئاستی سیاسی و سرتاتیژیانەی بزووتنەوە سیاسی (سیاسیەکانی) کوردستان بیرو بۆچوون و پلانی کاری تایبەت بە خۆی هەبێت بۆ شێوەی کار و هەڵسوکەوت کردن لەگەل (یا بە ئاڕاستەی) ئەم پرۆژەیە.

بەڕێز،
بە لەبەر چاوگرتنی ئەوەی سەرەوە، بە پێویستمان زانی کە ئەم پرۆژەیە (لکێنراو بەم نامەیەوە) بخەینە بەر دەستی ئێوەی بەڕێز بە هیوای ئەوەی جێگەی ڕەزامەندیتان بێت و تا بکرێ دەستپێشخەری کۆنگرەیەکی کوردستانی بکەن بە مەبەستی تاوتوێکردنی پرۆژەی رۆژهەلاتی ناوەڕاستی گەورە لە گۆشەبینینی کوردستانییەوە.

بەڕێز ،
وا لە خوارەوە بیرۆکەی کۆنگرەیەکی کوردستانی بە مەبەستی باس و خواس دەربارەی پرۆژەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستی مەزن پێشنیار دەکەین، بە هیوای ئەوەی کە بیرۆکەکە جێگەی رەزامەندیتان بێت.

هەر سەرکەوتوو بن،
کاردانەوەی ئەرێنی ئێوەی بەڕێز مایەی خۆشحاڵیمانە

دووبارە سڵاو و ڕێزمان

دەستەیەک لە ڕووناکبیرانی کوردستانی
ژون، 2005

<u>تێبینی</u>: دەقی ئەم نامەیە و پرۆژە لکێنراوەکە، لە هەمان کاتدا وە بۆ هەمان مەبەست ، ئاڕاستەی بەڕێز مام جەلال تاڵەبانی، سەرۆک کۆماری عیراق و سکرتێری گشتی یەکێتی نیشتمانی کوردستان، کراوە.

بەڕێز مام جەلال تاڵەبانی سەرۆک کۆماری عیراق و
سکرتێری گشتی یەکێتی نیشتمانی کوردستان

سڵاوێکی گەرم،

بابەت:
پرۆژەی کۆنگرەیەکی نیشتمانی (کوردستانی) لە ژێر ناونیشانی *کوردستان و پرۆژەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستی مەزن.*

بەڕێز،
دەسپێشخەریەکەی وڵاتە یەکگرتوەکانی ئەمریکا بۆ چاکسازی و ریفۆرم و بڵاوکردنەوەی دیمۆکراسی لە ناوچەی رۆژهەڵاتی ناوەڕاستی گەورەدا هەنگاوێکی دیپلۆماسیانە و ستراتیژییانە بوو کە لە دەرگەی هەموو وڵات و گەلانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستی گەورەی دا. هەڵبەتە کوردستان بە هەموو پارچەکانیەوە ڕێک و ڕاست بەشێکی گرنگە لە پێکهاتە جیۆ – ستراتیژیەکەی ئەم ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستە. لەبەر ئەوە خەڵکی کوردستان نەک هەر مافی خۆیەتی کە باس لەم پرۆژەیە بکا، بەڵکو پێویستیشە کە لە ئاستی سیاسی و سرتاتیژیانەی بزووتنەوە سیاسی (سیاسیەکانی) کوردستان بیرو بۆچوون و پلانی کاری تایبەت بە خۆی هەبێت بۆ شێوەی کار و هەڵسوکەوت کردن لەگەل (یا بە ئاڕاستەی) ئەم پڕۆژەیە.

بەڕێز،
بە لەبەر چاوگرتنی ئەوەی سەرەوە، بە پێویستمان زانی کە ئەم پڕۆژەیە (لکێنراو بەم نامەیەوە) بخەینە بەر دەستی ئێوەی بەڕێز بە هیوای ئەوەی جێگەی ڕەزامەندیتان بێت و تا بکرێ دەستپێشخەری کۆنگرەیەکی کوردستانی بکەن بە مەبەستی تاوتوێکردنی پڕۆژەی ڕۆژهەلاتی ناوەڕاستی گەورە لە گۆشەبینینی کوردستانییەوە.

بەڕێز ،
وا لە خوارەوە بیرۆکەی کۆنگرەیەکی کوردستانی بە مەبەستی باس و خواس دەربارەی پرۆژەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستی مەزن پێشنیار دەکەین، بە هیوای ئەوەی کە بیرۆکەکە جێگەی ڕەزامەندیتان بێت.

هەر سەرکەوتوو بن ،
کاردانەوەی ئەرێنی ئێوەی بەڕێز مایەی خۆشحاڵیمانە

دووبارە سڵاو و ڕێزمان

دەستەیەک لە ڕووناکبیرانی کوردستانی
ژون، 2005

<u>تێبینی</u>: دەقی ئەم نامەیە و پڕۆژە لکێنراوەکە، لە هەمان کاتدا وە بۆ هەمان مەبەست ، ئاڕاستەی بەڕێز کاک مەسعود بارزانی، سەرۆکی هەرێمی کوردستان و سەرۆکی پارتی دیمۆکراتی کوردستان – عیراق، کراوە.

کۆنگرەی کوردستانی دەربارەی
کورد و
پڕۆژەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستی مەزن

پێشنیارکراو بۆ سەرکردایەتی سیاسی باشووری کوردستان

لە لایەن

(دەستەیەک لە ڕووناکبیرانی کوردستانی)ەوە

ژون، 2005

کۆنگرەی کوردستانی دەربارەی
کورد و
پڕۆژەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستی مەزن

بیرۆکەی کۆنگرەی کوردستانی و خاڵی لێوەدەرچوون:

کۆتاییهاتنی جەنگی سارد و هێرشە تێرۆریستیەکانی 11ی سیپتێمبەری 2001 و ئەو گۆڕانکاریە ستراتیژییانەی کە لە سیاسەتی ئەمریکا کەوتنەوە، ڕۆڵێکی نوێی بەم زلهێزە بەخشی. ئەم ڕووداوانە و ئەم ڕۆڵە "تازەیەی" ئەمریکا بە هەندێ شێوازی تازەوە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستی گەورەی بە توندی پەیوەندیدار کرد.

ئەم ڕۆڵە تازەیەی ئەمریکا لە هەندێ بۆچوونی ستراتیژی تازە پێی هەڵگرت کە گرینگترینیان ئەو باوەڕە بوو کە ئیتر دەبێ ئەمریکا پشتگیری بکا لە گەشەکردن و چاکسازی و ئەزموونی دیمۆکراسی لە ئەو ناوچەیەی کە پێیدەگوترێ ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستی مەزن.

خەڵکی کوردستان، کە بەشێکی گرینگ لە دانیشتوانی ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستی مەزن پێکدەهێنن، کێشە سیاسیەکەیان ڕاستەوخۆ پەیوەندیدارە نەک هەر بە باری ئاسایشی کۆمەڵێک لە وڵات لەم ناوچەیەدا بەڵکو لە ڕاستیدا ئەم کێشەیە بە توندی پەیوەندیدار بووە بە مەسەلەی دیمۆکراسی و مافی مرۆڤ و پێشوەچوونی ئابووری و کۆمەڵایەتی لەم وڵاتانەدا. شێوەی ڕەفتارکردن لە گەڵ کێشەی کورد (بە مانای دۆزینەوەی ڕێگا چارە بۆ

ئەم کێشەیە یا پێچەوانەکەی) دەتوانێ تا ڕادەیەکی ئێجگار زۆر، ڕاستەوخۆ یا ناڕاستەوخۆ، ببێتە تاقیکردنەوەیەک لە ئەگەری سەرکەوتنی یا شکستی پڕۆسەی چاکسازی و گۆڕانکاریە دیمۆکراسیەکان لە ڕۆژهەڵاتی ناوەراستی مەزندا، وە زۆر بە تایبەتیش لە عیراق و تورکیا و ئێران و سوریا. ئەم راستیە دەبێ بەر لە هەر کەس و لایەنێک کورد خۆی بیزانێ و لە خیتابی دیپلۆماسیشیدا ئەم مەسەلەیە جخت بکاتەوە، بە تایبەتی کە باس دێتە سەر پڕۆژەی ئەمریکا هی رۆژهەڵاتی ناوەڕاستی مەزن.

لەبەر ئەوەی کێشەی کوردستان لە پێکهاتە فیکریە کانیدا، یا باشتر بڵێین لە ماهیەتیدا، ڕاستەوخۆ پەیوەندیدار دەکرێ بە پێکهاتە فیکریەکانی پرۆژەی رۆژهەڵاتی ناوەڕاستی مەزن (یا بە شێوەیەکی تر بڵێین بە ئامانجەکانی ئەم پڕۆژەیەوە)، پرسیارێکی گرینگ لەم پەیوەندیەدا ئەوەیە: ئایا دەتوانین باس لە ستراتیژ و بیر و بۆچوون و تەسەووریکی کوردستانیانە بکەین لە مەڕ ئەم پڕۆژەی رۆژهەڵاتی ناوەڕاستی مەزنە؟ ئایا دەکرێ، لە لەگۆشەبینینی کوردستانیەوە، باس لە شێوەی هەرە سوودبەخشی کارکردنی خەلکی کوردستان، بە تایبەتی بزاڤە سیاسیەکەی، لە گەڵ ئەم پڕۆژەی رۆژهەڵاتی ناوەڕاستی مەزنەدا بکەین؟ بە بۆچوونی ئێمە کۆنگرەیەک لە ژێر ناونیشانی *کوردستان و پڕۆژەی رۆژهەڵاتی ناوەڕاستی مەزن*، کە دەوێدا بۆچوونە سیاسی و ئەکادیمیە کوردستانیەکان بێنە دەنگ دەکرێ زۆر یارمەتیدەر بێت بۆ خەملاندنی وەڵامێکی (یا چەند وەڵامێکی) کوردستانیانە بۆ ئەم پرسیارانە.

هەندێ خاڵی گشتی:

1) کێشەی (کێشەکانی) کورد هەرچەندە تایبەتمەندیشی هەبێت لە هەر وڵاتێکی کە کوردی تێدا دەژیێ، بەڵام دیسان لەیەکچوونێکی زۆر لە کۆمەڵێ خاڵی بنەڕەتیدا وادەکات کە لە چوارچێوەی بیرۆکە و ئامانجە بنەڕەتیەکانی *پرۆژەی رۆژهەڵاتی ناوەڕاستی مەزندا* بە شێوەیەکی یەکبوو باسی لێوەبکرێ. راستیەکی حاشا هەڵنەگر ئەوەیە کە پێشکەوتنی کۆمەڵایەتی و ئابووری و گەشەکردنی دیمۆکراسی و مافی مرۆڤ لە ژمارەیەک لە وڵاتانی رۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا بە توندی و ڕاستەوخۆ پەیوەندیدارن بە کێشەی کوردەوە. بە مانایەکی تر لەم وڵاتانەدا وەدەستهێنانی هەر پێشکەوتنێک لەم هەموو بوارانەدا و پاراستنی ئەم پێشکەوتنە راستەوخۆ پەیوەستە بە چارەسەرکردنی کێشەی کورد لەم وڵاتانەدا.

2) ستراتیجی ئەمریکا دوای 11ی سیپتێمبەر و بە تایبەتی پرۆژەی وڵاتە یەکگرتوەکانی ئەمریکای ناسراو بە *پرۆژەی رۆژهەڵاتی ناوەراستی مەزن* و رووخانی رژێمی بەعس و تێوەلکانی راستەوخۆی ئەمریکا لە گۆڕانکاریەکانی ناو عیراق دەرگای خستۆتە سەرپشت

بۆ گۆڕانکاری ترو فەراهەمبوونی دەرفەتێکی مێژوویی زۆر لە بار بۆ کورد لە باشووری کوردستان. فراوانبوونی پەراوێزی ئەم دەرفەتە بۆ ئەوەی بە شێوەیەک یا شێوەیەکی تر بەشەکانی تری کوردستانیش بگرێتەوە بە دوور نابینرێ.

3) لە چوارچێوەی پرۆژەی رۆژهەڵاتی ناوەڕاستی مەزندا ئامانجی سەرەکی و گشتی ئەمریکا گۆڕانکاریە و بەرژەوەندی کوردیش ڕێک و ڕاست لە گەڵ ئەم گۆڕانکاریانەدا یەکانگیر دەبێت و بەرژەوەندی زۆریشی لەم گۆڕانکاریانەدا هەیە. ئەوە لە کاتێکدا کە "دۆستانی دێرینی ئەمریکا"، ئیسرائیلی لێدەرچێت، هیچیان بەم گۆڕانکاریانە رازینین بە بیانووی ئەوەی کە گۆڕانکاری دەبێ لە ناوەوە بێت. تورکیا بۆ نموونە نیگەرانی و نارحەتیەکانی خۆی لە هەمبەر هەوڵەکانی ئەمریکادا بۆ گۆڕانکاری لە ناوچەدا نەشاردۆتەوە، بەڵکو راشیگەیاندوون.

میوانداریکردن و شێوەی کۆنگرە:

ئیمرۆ لە کوردستانی مەزن، لە زیاتر لە ئاستێکەوە، چاو بڕاوەتە باشووری کوردستان و باوەڕێکی ئەوهاش هەیە کە، بە شێوەیەک یا شێوەیەکی تر، باشووری کوردستان دەتوانێ یارمەتیدەربێت بۆ بەشەکانی تری کوردستان. لە لایەکی ترەوە، گرینگە ئەو راستیە لەبەر چاو بگیرێ کە خۆشبینیەکی زۆر لەم ئاڕاستەیەدا بە بێ لەبەر چاوگرتنی باری ژیۆپۆلیتیکی باشووری کوردستان دەتوانێ کورد دووچاری هەڵەی گەورە بکاتەوە. بەڵام، لە لایەکی ترەوە، ئەو باوەڕەش کە دەڵێ باشووری کوردستان ناتوانێ هیچ رۆلێکی هەبێ لە هەرنەبێ رێکخستنی پلاتفۆرمێک، کە دەوێدا باس لە *کوردستانی مەزن و پرۆژەی رۆژهەڵاتی ناوەڕاستی مەزن* بکرێ، بۆچوونێکی رەشبینانەیە. بۆچوونێکی ئەوها جیهانبینیێکە کە گیریخواردوە لە قوڵایی راستیە ژیۆپۆلیتیکیەکانی دوێنێی جیهان و کوردستان.

بە مانایەکی تر، ئیمرۆ باشووری کوردستان هەرنەبێ دەتوانێ ببێتە ئەو جێگەیەی کە تیایدا کۆنگرەیەکی کوردستانی ببەسترێت کە تیایدا کورد بۆچوونەکانی بهێنێتە زمان دەربارەی پرۆژەی رۆژهەڵاتی ناوەڕاستی مەزن و بە تایبەتی هەوڵی وەڵامدانەوەی، جگە لە پرسیارەکانی سەرەوە، ئەو پرسیارەش بداتەوە کە ئایا کورد چۆن دەتوانێ کاریگەرانە و لە سەر بنچینەی خوێندنەوەیەکی دروست سودمەندبێت لە ئاراستە سیاسی و ستراتیژیەکانی ئەو پرۆژەیە، وە چۆن دەتوانێ هاوکار بێت لە سەرکەوتنی پرۆژەکەدا بە شێوەیەک کە بەرژەوەندیە نەتەوەییەکانی پارێزراو بێت.

بۆ ئەوەی کە لایەنی ڕەسمی (واتە دەسەڵاتی سیاسی لە باشووری کوردستان) نەکەوێتە حاڵەتی ئیحراجی سیاسی و دیپلۆماسیەوە، دەکرێ دوو هێزی سەرەکی سیاسی لەو بەشەی کوردستان (پارتی دیمۆکراتی کوردستان و یەکێتی نیستمانی کوردستان)، لە بڕی حکومەتی کوردستان، میوانداری ئەم کۆنگرەیە بکەن. ئەگەر بێت و ئەمەش لە رووی سیاسی و دیپلۆماسیەوە ئیحراج بێت بۆ دەسەڵاتی سیاسی لە کوردستان، دەکرێ کۆنگرە پێسنیارکراوەکە (وەکو پلاتفۆڕمێکی گفتوگۆ) لە چوارچێوەی چالاکیەکانی رێکخراوە کوردستانیەکان یاخود زانکۆکانی کوردستانەوە رێکبخرێت.

بابەتەکانی کۆنگرە:

ئەوەی راستی بێت دەکرێ لە چوارچێوەی پرۆژەی رۆژهەڵاتی ناوەڕاستی مەزندا باس لە زۆر شت بکرێ، کە هەمووشیان بە شێوەیەک یا شێوەیەکی تر خەلکی کوردستان و بزاڤە سیاسیەکەی پەیوەندیدار دەکەن، لە هەمووشیان گرینگتر مەسەلەی گەشەکردنی سیستەمی دیمۆکراسی و چاکسازی و پێشکەوتنی ئابووری و کۆمەڵایەتیە. لە هەمان چوارچێوەدا دەکرێ باس لە کوردستان و سیستەمی نوێی جیهانی و گلۆبالیزم بکرێ. بە بۆچوونی ئێمە هەر سێ چمکی پرۆژەی رۆژهەڵاتی ناوەڕاستی مەزن و سیستەمی نوێی جیهانی و گلۆبالیزم لە زۆر خاڵدا یەکدەگرنەوە و هەرسێک چمکیش بە توندی نەتەوەی کورد لە کوردستانی مەزن، بە ئاراستەیەک یا بە ئاراستەیەکی تر، پەیوەندیدار دەکەن. هەر لێرەشەوە دەتوانین ئاماژە بەو بۆچوونە بکەین کە دەڵێ پڕۆژەی رۆژهەڵاتی ناوەڕاستی گەورە، کەم یا زۆر، پلان و ئامرازێکی ئەمریکیە بە مەبەستی بونیادنان و بەرجەستەکردنی سیستەمی نوێی جیهانی و گلۆبالیزم بەو شێوەیەی کە ئەمریکا مەبەستیەتی و بەم مانایەش مەبەستی ئەمریکا ئاڕاستەکردنی پرۆسەی پێشوەچوونەکانە بەو ئاقارەی کە ئەمریکا خۆی دەیخوازێ.

بەشداربووانی کۆنگرە:

ئەم بابەتە دەکرێ باسکردنی بۆ دواتر هەڵبگیرێ، چونکە ئەمە لایەنێکی تەکنیکی کۆنگرەکەیە. بەڵام ئەوەی گرینگە لە بەشداربوواندا هەمەڕەنگی کوردستانی (جوگرافی و فیکری و سیاسی) هەبێ و زۆرترینی هێزە سیاسیە کوردستانیەکان و ژمارەیەکی پێویست لە ئەکادیمیستانی کوردستانی مەزن بەشداری تیادا بکەن. بە مانایەکی تر باشتر وایە کە ئەو خوێندنەوە و بیر و بۆچوونانەی کە لە کۆنگرەکە دەکەونەوە بە یەکەوەگرێدانی بۆچوونە ئەکادیمی و سیاسیەکان بێت.

ئامانجی (ئامانجەکانی) کۆنگرە:

ئامانجی سەرەکی ئەم کۆنگرە پێسنیارکراوە زیاتر خەملاندنی خوێندنەوەیەکی کوردستانیانەی ئەم قۆناغە بێت و هەوڵدانێکیش بێت بۆ پیادەکردنی دیالۆگێکی کوردستانیانە (واتە دیالۆگێکی کوردی – کوردی) لە ئاستی سیاسی و ئەکادیمیدا؛ خوێندنەوەیەک کە لە ئاستی پێویستی گۆڕانکاریەکان و ئەگەرەکانی سبەینێ کە دەکرێ لە گۆڕانکاریەکانی ئیمڕۆ بکەونەوە یا بەردەوامی بن بۆیان.

دەکرێ ئەم کۆنگرە پێشنیارکراوە سەرتایەکیش بێت بۆ کارێکی بەردەوام وەکو ئەوەی کۆنگرەی لەم جۆرە هەر ساڵێ یەک یا دوو ساڵ جارێ ببەسترێت. دەشکرێ ئەم کۆنگرەیە خەملاندنی بنچینەک بێت بۆ کارێکی مەزنتر لە جۆری کۆنگرەیەکی کوردستانی کە هێزە سیاسیەکان و رووناکبیرانی بێلایەن لە خۆ بگرێ. دیارە بۆ فەراهەم بوونی ئەو ئامانجەی دواییان خواستێکی سیاسی بە تین و ئامادەیی و کارێکی زۆری پێویستە. هەروەها دەکرێ دەرهاوێشتەی کۆنگرەیەکی ئەوها ڕێخۆشکەربێ بۆ زیاتر نزیکبوونەوەی کورد لە ئەمریکا.

دەستەیەک لە ڕووناکبیرانی کوردستانی

ژون، 2005

بەڕێز مام جەلال تاڵەبانی سەرۆککۆماری عیراق و
سکرتێری گشتی یەکیێتی نیشتمانی کوردستان

سڵاوێکی گەرم،

بابەت: *پرۆژەی سیاسەتێکی کوردستانیانە لە هەمبەر کێشەی کورد و تورکیا.*

زۆر بەڕێز مام جەلال،
شتێکی شاردراوە نیە کە ماوەیەکی زۆرە بە شێوەیەکی چڕ و ڕاستەوخۆ کێشەی کورد لە باکووری کوردستان لە زۆر رووەوە تێکەڵ بە باری سیاسی و ئاسایشی باشووری کوردستان بووە. لەم بارەیەوە، دوای رووخانی رژێمی دکتاتۆری عیراق و ،دواتر، جارێکی تر دەستکردنەوەی پکک بە ئۆپەراسیۆنە سەربازیەکانی دژی تورکیا، هەندێ ئەگەری نیگەرانئامێز هاتوونەتە گۆڕێ. ئەگەری ئەوەی کە عیراق هاوکاری بکات بۆ بەزۆر (لە وانەش بە هێزی چەک) دەرکردنی هێزەکانی پکک لە باشووری کوردستان دەتوانێ کۆمەڵێ دەرەنجامی زۆر نێگەتیڤی لێبکەوێتەوە نەک هەر بۆ باکووری کوردستان بەڵکو بۆ باشووری کوردستانیش، کە شاردراوە نین بۆ ئێوەی بەڕێز.

بەڕێز،
لەو شوێنەی دەسەڵاتەوە کە ئێوە ئیمڕۆ کاری تیادا دەکەن دەرفەتێکی باش رەخساوە کە، بە پێچەوانەی ئاڕاستەی ئەگەرە نێگەتیڤەکان،کارێکی ئەوها بکەن کە پێشوەچوونەکانی پەیوەندیدار لە باکووری کوردستان و دۆزی کورد لەو بەشەی کوردستان هەندێ شتی پۆسەتیڤ و ئەرێنی بە خۆوە ببینێ. بەم مەبەستەش، لکێنراو بەم نامەیەوە، پرۆژەیەک دەخەینە بەر دەستی بەڕێزتان بە هیوای ئەوەی کە جێگەی رەزامەندیتان بێت و بڕێک لە

کاتی بەهادارتان تەرخان بکەن بۆ سەرخستنی ئەم پڕۆژەیە.

چاوەڕوانی کاردانەوەی ئەرێنی جەنابتانین، بەڕێز.

لەگەڵ ڕێز و سڵاوی دووبارەمان

دەستەیەک لە ڕووناکبیرانی کوردستانی
ژون، 2005

تێبینی: *دەقی ئەم نامەیە و پڕۆژە لکێنراوەکە، لە هەمان کاتدا وە بۆ هەمان مەبەست ، ئاڕاستەی بەڕێز کاک مەسعود بارزانی، سەرۆکی هەرێمی کوردستان و سەرۆکی پارتی دیمۆکراتی کوردستان – عیراق، کراوە*

بەڕێز کاک مەسعود بارزانی سەرۆکی هەرێمی کوردستان و
سەرۆکی پارتی دیمۆکراتی کوردستان – عیراق

سڵاوێکی گەرم،

بابەت: ***پرۆژەی سیاسەتێکی کوردستانیانە لە هەمبەر کێشەی کورد و تورکیا.***

زۆر بەڕێز کاک مەسعود بارزانی،
شتێکی شاردراوە نیە کە ماوەیەکی زۆرە بە شێوەیەکی چڕ و راستەوخۆ کێشەی کورد لە باکووری کوردستان لە زۆر رووەوە تێکەڵ بە باری سیاسی و ئاسایشی باشووری کوردستان بووە. لەم بارەیەوە، دوای رووخانی رژێمی دکتاتۆری عیراق و ،دواتر، جارێکی تر دەستکردنەوەی پکک بە ئۆپەراسیۆنە سەربازیەکانی دژی تورکیا، هەندێ ئەگەری نیگەرانئامێز هاتوونەتە گۆڕێ. ئەگەری ئەوەی کە عیراق هاوکاری بکات بۆ بەزۆر (لە وانەش بە هێزی چەک) دەرکردنی هێزەکانی پکک لە باشووری کوردستان دەتوانێ کۆمەڵێ دەرەنجامی زۆر نێگەتیڤی لێبکەوێتەوە نەک هەر بۆ باکووری کوردستان بەڵکو بۆ باشووری کوردستانیش، کە شاردراوە نین بۆ ئێوەی بەڕێز.

بەڕێز،
لەو شوێنەی دەسەڵاتەوە کە ئێوە ئیمرۆ کاری تیادا دەکەن دەرفەتێکی باش رەخساوە کە، بە پێچەوانەی ئاراستەی ئەگەرە نێگەتیڤەکان،کارێکی ئەوها بکەن کە پێشوەچوونەکانی پەیوەندیدار لە باکووری کوردستان و دۆزی کورد لەو بەشەی کوردستان هەندێ شتی پۆسەتیڤ و ئەرێنی بە خۆوە ببینێ. بەم مەبەستەش، لکێنراو بەم نامەیەوە، پرۆژەیەک دەخەینە بەر دەستی بەڕێزتان بە هیوای ئەوەی کە جێگەی رەزامەندیتان بێت و بڕێک لە

کاتی بەهادارتان تەرخان بکەن بۆ سەرخستنی ئەم پڕۆژەیە.

چاوەڕوانی کاردانەوەی ئەرێنی جەنابتانین، بەڕێز.

لەگەڵ ڕێز و سڵاوی دووبارەمان

دەستەیەک لە ڕووناکبیرانی کوردستانی
ژون، 2005

***تێبینی:** دەقی ئەم نامەیە و پڕۆژە لکێنراوەکە، لە هەمان کاتدا وە بۆ هەمان مەبەست ، ئاڕاستەی بەڕێز مام جەلال تاڵەبانی، سەرۆک کۆماری عیراق و سکرتێری گشتی یەکیێتی نیشتمانی کوردستان، کراوە.*

پرۆژەی چارەسەرییێکی ئاشتیانە بۆ کێشەی بوونی هێزەکانی پکک لە باشووری کوردستان و دۆزی کورد لە تورکیا

پێشنیارکراو

لە لایەن

(دەستەیەک لە ڕووناکبیرانی کوردستانی)ەوە

ژون، 2005

پڕۆژەی چارەسەرییێکی ئاشتیانە بۆ کێشەی بوونی هێزەکانی پکک لە باشووری کوردستان و دۆزی کورد لە تورکیا

(لە بەردەوامی ئەم نووسراوەدا وەک ***پڕۆژەی چارەسەری*** ناودەبرێت)

بیرۆکەی *پڕۆژەی چارەسەری*:

لە سەرەتادا دەتونین بڵێین کە بە ئەگەری زۆر تێکەڵاو بوون و تێکهەڵکێشانی پێشوەچوونەکانی ئەم دواییانەی سیاسەتەکانی پکک و گۆڕانکاریەکانی ناو عیراق و هەروەها سیاسەتەکانی ئەمریکا لە عیراق و بەرامبەر تورکیا و پڕۆسەی سیاسی لە باشووری کوردستان قەیرانێکی سیاسی گەورەی لێبکەوێتەوە. ئێمە پێمان وایە بۆ ڕێگەگرتن لە سیناریۆ نێگەتیڤەکان (لە وانەش بەرەوڕوو بوونەوەی سێقۆڵی چەکدارانەی عیراق و تورکیا و ئەمریکا لە بەرامبەر هێزەکانی پکک) لایەنی کوردی لە عیراق نەک هەر مافی خۆیەتی کە بۆچوونێکی تایبەت بە خۆی هەبێت بەرامبەر بە ئەگەرێکی ئەوها، بەڵکو بگرە پێداویستیەکی نەتەوەییشە کە لایەنی کوردی لەم وڵاتە ئەلتەرنەتیڤ و بۆچوونی تایبەت بە خۆیشی لەم بارەیەوە بە شێوەیەکی کارا و چالاکانە بخاتە بەر چاوی لایەنە پەیوەندیدارەکان، بە تایبەتی لایەنی ئەمریکی.

ئێمە وادەزانین بەڕێزان مام جەلال، وەک سەرۆک کۆمار، و کاک مەسعود بارزانی، وەک سەرۆکی هەرێمی کوردستان، دەتوانن بە پێی ئەو کایە گرنگانەی کە هەیانە لە دەسەڵاتی سیاسیدا لە عیراق و باشووری کوردستان دەتوانن هەندێ بیر و بۆچوون بهێننە دەنگ بۆ ئەوەی ببنە مایەی هەرنەبێ ڕێگەگرتن لە هەڕەشەی سەربازی لە پکک و بگرە باسکردنیش لە هەندێ تەرتیبات و هەنگاوی ئاشتیانە بە رووی تەواوی دۆزی کورددا لە تورکیا. هەرچەندە ناکرێ باری ناسکی کورد خۆی لە باشووری کوردستان لەبەر چاو نەگیرێ، بەڵام دیسان پێداویستیەکی نەتەوەیی و هەنووکەییە کە لایەنی کوردی لە عیراق و کوردستان، بە تایبەتی بەڕێزان کاک مەسعود و مام جەلال، هەنگاوێکی ئاوها مێژوویی بهاوێژن.

هەندێ خاڵی گشتی:

1) ئاشکرایە کە، هەر نەبێ لە بیست ساڵی دواییدا، کێشەی کورد لە تورکیا، بە تایبەت چالاکیە چەکداریەکانی پکک لەو وڵاتە و بە تایبەتیش بوونی سەربازی ئەم هێزە لە باشووری کوردستان کۆمەڵێ دەرەنجامی راستەوخۆی لێکەوتۆتەوە، بە تایبەتی لە رووی ئاسایش و پەیوەندیەکانی دەسەڵاتی سیاسی لە باشووری کوردستان لەگەڵ تورکیا و باکووری کوردستان.
2) لە دوای رووخانی رژێمی بەعس لە عیراق و زێدەبوونەوەی فشاری تورکیا بۆ سەر وڵاتە یەکگرتوەکانی ئەمریکا بە مەبەستی مەجبوورکردنی هێزەکانی پکک بۆ ئەوەی باشووری کوردستان بە جێ بهێڵن و هاوکاتیش راگەیاندنی پکک، هی سەرلەنوێی خەباتی چەکداری، مەسەلەکانی ئەوەندەی تر ئاڵۆز کرد.
3) شتێکی ئاشکرایە، بە تایبەتی لە ماوەی دواییدا، کە لایەنی عەرەبی لە دەسەڵاتی ناوەندی عیراق دەخوازێ یاریە کۆنەکانی هاوکاریکردنی رژێمی ئەنقەرە، بە مەبەستی لێدانی کورد، نوێ بکاتەوە. سەردانەکەی سەرۆک وەزیرانی عیراق (جەعفەری) هی ئەم دواییانە، ئەگەری هاوکاریکردنێکی سەربازی (تورکی_ئەمریکی_عیراقی) تا رادەیەکی زۆر هێناوەتە پێشێ!

چەند پرسیارێکی گرینگ:

ئەگەر لایەنی عەرەبی لە عیراق باس لە هاوکاریکردنی تورکیا بکات بۆ دەرکردنی هێزەکانی پکک لە باشووری کوردستان (یا بە قسەی خۆیان لە عیراق)، ئایا بەرامبەر ئەوە دەکرێ باس لە بۆچوونێکی کوردیانە یا کوردستانیانەش بکەین بەرامبەر ئەم مەسەلەیە؟ ئایا بۆ ناکرێ، لە جیاتی بەکارهێنانی زمانی زەبر و زەنگ بۆ مەجبوورکردنی هێزەکانی پکک، پرۆژەیەکی بە ئاشتیانە چارەسەرکردنی ئەم مەسەلەیە و کردنەوەی دەروازەیەک، ئەگەر کەمیش بێت، لە سەر ڕێگەی چارەسەرێکی ئاشتیانە بۆ مەسەلەی هێزەکانی پکک و کێشەی کورد لە تورکیا؟

لایەنە پەیوەندیدارەکانی پرۆژەی چارەسەری:

لە هەر هەڵسوکەوتێک یا کاردانەوەیەکدا بەرامبەر بە هێزەکانی پکک لە باشووری کوردستان، بە تایبەتی بەو پێیەی کە تورکیا دەیخوازێ، سێ ئەکتەری سەرەکی رۆڵی سەرەکی دەبێنن کە ئەوانیش (تورکیا و عیراق و ئەمریکا)ن. لە حاڵەتی پێچەوانەشدا، واتە دۆزینەوەی ڕێگە چارەیەکی ئاشتییانە بۆ مەسەلەی هێزەکانی پکک دیسان هەر ئەم سێ ئەکتەرە سەرەکیە رۆڵی هەرە گرنگیان دەبێت. لە ئەگەری دووەمدا دەکرێ

سوود له دیپلۆمەسیەتی یەکیێتی ئەورووپاش وەربگیرێ. چوونکه هەر پێشوەچوونێک له کێشەی کوددا له تورکیا، یەکیێتی ئەورووپا پەیوەندیدار دەکات.
لەم چەند خاڵەی خوارەوەدا هەوڵ دەدەین به شێوەیەکی کراوەتر ئەم مەسەلەیه روونبکەینەوە:

1) شێوەی "چارەسەری" یەکەم، هی بەکارهێنانی زۆری چەکه. ئەگەر له ئالی پراکتیکیەوه بەرجەسته کرا، ئەوا دەتوانێ ببێته جێگەی رەزامەندی دەسەڵاتدارانی تورکیا وه وەکو خاڵێکی "سەرکەوتنیش" بۆ ئەم دەسەڵاتدارانه له قەڵەم بدرێ. له لایەکی ترەوه لایەنی ئەمریکی له پێشوەچوونێکی ئەوهادا نەک هەر قازانج ناکات بەڵکو بگره زەرەریش دەکات (تەنها سەرکەوتنێک دەکرێ ئەوەبێ که دەکرێ ئەوه نزیکبوونەوەیەکی سەر له نوێ له نێوان تورکیا و ئەمریکادا بهێنێتەوه دی، دوای ساردییەکی زۆر له پەیوەندیەکاندا). هەروەها ئەم شێوه چارەسەریه نەک هەر بۆ کورد له باشووری کوردستان سوودمەند نابێت بەڵکو بگره زۆریش زیانبەخش دەبێت. دواجار "چارەسەرییێک"، به زۆری چەک، له رووی رای گشتیەوه له سەر ئاستی کوردستانی مەزن (له هەموو پارچەکانی کوردستان) به باشی بۆ دەسەلاتی سیاسی کوردی له عیراق و باشووری کوردستان ناگەڕێتەوه، بەڵکو بگره به زیانێکی گەورەش تەواو دەبێ. بێدەنگبوونی لایەنی کوردی له عیراق بەرامبەر ئەگەری بەکارهێنهانی زەبر و زەنگ بەرامبەر پکک، وه لەوەش خەراپتر بەشداریکردنی ئەم لایەنه له کارێکی ئەوهادا، دەتوانێ بۆ کورد له باشووری کوردستان پشتشکێن بێت له رووی سیاسی و ستراتیژیەوه. یەکێ له دەرەنجامەکان ئەوه دەبێت که مەوقفی کورد له عیراق بەرامبەر به لایەنی عەرەبی زۆر لاواز دەبێت. هەروەها کارێکی سەربازی بەرامبەر پکک له سەر خاکی باشووری کوردستان رەواییەتی سیاسی دەسەڵاتی باشووری کوردستان به شێوەیەکی جیددی دەخاته ژێر نیشانەی پرسیارەوه، وه بگره زەرەرێکی زۆریش بەم رەواییەته دەگەیێنێ. به مانایەکی تر به کار هێنانی هێز بەرامبەر پکک، له کارێکی هاوبەشدا له نێوان عیراق و تورکیا و ئەمریکادا، دەتوانێ به توندی ببێته هۆی باڵادەستبوون و به هێزبوونی لایەنی عەرەبی له عیراق و پەراوێزبوونەوەی سەرلەنوێی لایەنی کوردی لەم وڵاته (به هەردوو رەهەندی ناوەخۆیی و ئیقلیمیەوە).
ئێمه بەم شێوەیه بۆیدەچین: ئەگەر کورد له باشووری کوردستان بۆیشی نەلوێ که دەستگرتنێکی پکک بکات لەو بارەی که تێیکەوتووە، ئەوا بێگومان دەتوانێ، هەرنەبێ کار بکات بۆ رێگەگرتن له هەوڵی به زۆری چەک دەرکردنی پکک له باشووری کوردستان وه بگره پرۆژەیەکی تایبەت به خۆیشی هەبێ لەم بارەیەوه.

2) شێوەی چارەسەری دووەم هی چارەسەری ئاشتییانەیه. هەر چارەسەریەکی ئاشتییانه، که دەوێدا دەروازەیەک بۆ پکک بکرێتەوه که به شێوەیەک یا شێوەیەکی تر تێکەڵاو ببێت به کاری سیاسی یاسایی له تورکیا، پێویست به هاوکاری سێ ئەکتەر

دەکات کە ئەوانیش، هەر وەک لە سەرەوە گوترا، تورکیا و ئەمریکا و عیراقن. فەراهەمبوونی پێشوەچوونێکی ئەوها بێگومان دەتوانێ هەنگاوێکی مێژوویی بێت لە ڕێگەی چارەسەرکردنی کێشەی کورد بە گشتی لە تورکیا. ئەوانەی کە سوودمەند دەبن لە پێوەچوونێکی ئەوهادا کوردە لە باکووری کوردستان و کوردە بە گشتی لە کوردستانی مەزن وە باتایبەتی کورد لە باشووری کوردستان وە زۆر بەتایبەتیش سەرکردایەتی سیاسی لەو بەشەی کوردستان. هەڵبەتە لە بەر ئەوەی لە پرۆژەیەکی ئەوهادا ئەرکی هەرە گران دەکەوێتە ئەستۆی بە ڕێز مام جەلال و کاک مەسعود، دەکرێ هەنگاوێکی ئەوها ببێتە مایەی یەکێ لە سەرکەوتنە سیاسی و دیپلۆماسییەکانی بەڕێزانیان.

زۆر گرینگە کە سەرکردایەتی کورد لە باشووری کوردستان ئەوە بزانێ کە پێشوەچوونێکی ئاشتییانە لە باکووری کوردستان بە ئاڕاستەی چارەسەرکردنی مەسەلەی کورد لە تورکیا، دەتوانێ ببێتە سەرچاوە و هۆکارێکی گرینگی بەهێزبوونی بزاڤی سیاسی کورد لە باشووری کوردستان. هەروەها لە حاڵەتێکی ئەوهادا دەکرێ پێچەوانەی ئەوەی کە مانەوەی بزاڤی چەکداری لە باکووری کوردستان و بوونی هێزەکانی پکک لە باشووری کوردستان وەک سەرئێشەیەک و خاڵێکی لاوازی بێت، چارەسەرێکی ئاشتییانە بۆ مەسەلەکان دەتوانن ببنە هۆکارێکی زۆر گرینگی سەرکەوتن بۆ دەسەڵاتی سیاسی کوردی لە باشووری کوردستان لە پرۆسەی وەدەستهێنانی پێگەیەکی زۆر بەهێزی دیپلۆماسای و سیاسیدا لە سەر ئاستی عیراق و ئیقلیمی و جیهانیدا.

چی پێویستە بکرێ بۆ سەرخستنی پرۆژەی ئاشتی؟:

سەرەتا ئێمە ئەو ڕاستیە باش دەزانین کەوا ئەم بەشەی پرۆژە تەواوی قورسایی هەوڵە سیاسی و دیپلۆماسییەکان لە خۆ دەگرێ. وا لە خوارەوە بە شێوەی چەند خاڵێک، کە هەر یەکێکیان باسکردنە لە شێوەی هەڵسوکەوتی هەر یەکێ لە ئەکتەرە سیاسیە پەیوەندیدارەکان، هەوڵ دەدەین تیشک بخەینە سەر ئەم خاڵە و وەڵامی ئەو پرسیارەی سەرەوەش بدەینەوە:

1) **<u>وڵاتە یەکگرتوەکانی ئەمریکا:</u>** لە ڕۆشنایی ئەو دوو خاڵەی سەرەوە دەکرێ بڵێین کە،لە بەر ئەوەی ئامانجی راگەیەندراوی ئەمریکا ئەوەیە کە توند و تیژی لە ناوچە کەم ببێتەوە و پرۆسەی چاکسازی و دیمۆکراتیزەکردن بەرەو پێش بڕوا، ئەوا لە بەرژەوەندی ئەمریکادا دایە کە پشتگیری لە پرۆسەیەکی ئاشتی بکات لە باکووری کوردستان. پشتگیرییەکی ئەوها دەبێتە مایەی سەرکەوتنێکی سیاسی و دیپلۆماسیانە بۆ ئەمریکا لە ناوچەکەدا. ڕاستە کە هەوڵێکی ئەمریکا بۆ ئیقناعکردنی تورکیا بۆ

نواندنی هەڵوێستێکی پۆسەتیڤانە لە مەسەلەی کورد لە تورکیا، کارێکی ئاسان نابێت، بەڵام دەکرێ مومکینیش بێت. ئەوە لایەنی کوردیە، لە عیراق و لە باشووری کوردستان، کە دەتوانێ رۆلی سەرەکی هەبێ لە کردنەوەی ئەم دەروازەیە، واتە لە ئیقناعکردنی لایەنی ئەمریکیدا. دەبێ ئەمریکا لەوە بگا، یا ڕاستتر بڵێین لەوە بگەیێنرێ، کە دەسەڵاتی کوردی لە باشووری کوردستان بە هیچ شێوەیەک بەشداری کارێکی سەربازی ناکات دژی پکک و دژی هەر کارێکی سەربازیشە کە لە سەر خاکی ئەم بەشەی کوردستان ئەنجامبدرێ. وە دەبێ لەوەش بگەیێندرێ کە هاتنی هێزی سەربازی عەرەبی عیراقی بۆ باشووری کوردستان بە مەبەستی بەشداری لە ئۆپەراسیۆنێک بۆ دەرکردنی هێزەکانی پکک، هەتا بگرە بە بێ بەشداریکردنی هێزەکانی پێشمەرگەش تیایدا، بە زیانێکی مۆرالی و سیاسیانەی زۆر گەورە بۆ دەسەڵاتی سیاسی کوردی لە عیراق و لە باشووری کوردستان تەواو دەبێ و لەبەر ئەوەش ئەم دەسەڵاتە کوردیە، بە هیچ شێوەیەک و لە ژێر هیچ بیانۆیەک، ڕێگا بە پێشوەچوونێکی ئەوها نادات. دواجار دەبێ ئەمریکا لەوەش بگات کە تێوەلکانی هێزەکانی ئەمریکا لە ئۆپەراسیۆنێکی سەربازی دژی پکک ئەرکەکانی ئەمریکا لە عیراق و رۆژهەڵاتی ناوەڕاست قورستر دەکات و بگرە نیشانەی پرسیاریش دەخاتە سەر تەواوی سیاسەتەکەی لەم ناوچەیەدا: ***ئیمڕۆ ئەمریکا پێویستی بە هەموو هەوڵ و تەقەلایەکە بۆ کەمکردنەوەی سەرئێشیەکانی لە ناوچەدا نەوەک زێدەکردنیان.***

2) **باشووری کوردستان**: ئاشکرایە کە ئەم بەشەی کوردستان بە قۆناغێکی یەکجار ناسکدا تێدەپەڕێ و بە ئەگەری زۆریش بەرەورووبوونەوەی هەرە گەورە و چارەنووسساز لە پێشمانەوەیە، زوو یا درەنگ ئەم بەشەی کوردستان بەرەوڕووی دیواری شۆڤینیزمی عەرەبی لە عیراق دەبێتەوە و ئەوەش دەبێتە هۆی قەیرانێکی گەورە و بگرە چارەنووسسازیش. ڕێک لەم کاتەدا تێکهەڵچوونێک لە نێوان هێزەکانی ئەمریکا و تورکیا و عیراق لە لایەک وە هێزەکانی پکک لە لایەکی ترەوە دەتوانێ، لە رووی سیاسی و ئاسایشەوە، ببێتە هۆی پشێوییێکی زیدەتر و کۆتاییەکەشی بە ئەگەری زیاتر بە زێدەبوونی باڵادەستی تورکیا و لایەنی عەرەبی لە عیراق لە سەر باشووری کوردستان دەبێ. ئیمڕۆ، بە مانایەکی تر، دەبێ سەرکردایەتی سیاسی لە باشووری کوردستان بە ئەرکی خۆی بزانێ کە پەیامێکی ڕاشکاوانە وە، لە گۆشەبینینێکی کوردستانیانەوە، دەربارەی بوونی هێزەکانی پکک لە باشووری کوردستان و شێوەی چارەسەرکردنی ئەم کێشەیە و مەسەلە پەیوەندیدارەکان بخاتە بەر چاوی رای گشتی جیهانی و لایەنە پەیوەندیدارەکان وە بە تایبەتیش بەرچاوی دەسەڵاتدارانی ئەمریکا. لە بەرامبەر ئەوەدا، هەڵوێستی خۆدزینەوە لەم کێشە و ئەرکە هەنووکەییە دەکرێ بە ئەگەری زۆر بە زیانێکی گەورەی ستراتیژی بۆ باشووری کوردستان تەواو ببێ!

3) پکک و هێزە سیاسیە دیمۆکراتی و مەدەنیەکانی دەرەوە و ناوەوەی باکووری کوردستان: شاردراوە نیە کە پکک لە ساڵانی دواییدا دووچاری شکست هاتووە، لە گەڵ ئەوەشدا وەک هێزێکی بەرهەڵستکار ماوەتەوە. پێویستە هەڵوێستی پکک و هێزە دیمۆکراتی و مەدەنیەکان لەبەر چاو بگیرێ لە گرەوی سەرکەوتن یا شکستی هەر هەوڵێکی بە ئاشتیانە چارەسەر کردنی کێشە پەیوەندیدارەکان. ئەوەی کە بە تایبەتی لەسەر پکک پێویستە ئەوەیە کە ئەوپەڕی نەرمی بنوێنێ ئەگەر هات و هەر هەوڵێکی ئاشتییانە کەوتە بواری پراکتیکیەوە. ئەوان دەبێ بزانن کە بەردەوامی ئەم بار و دۆخە دەتوانێ زیانی زۆر بگەیێنێتە پرۆسەی سیاسی لە باشووری کوردستان: هەر زیان و شکستێکیش لەوێ دەرەنجامێکی نێگەتیڤانەی دەبێ بۆ بەشەکانی کوردستانی مەزن. بۆ کارکردن بە ئاڕاستەی پێشوەچوونێکی ئاشتیانەدا، وە بۆ کارئاسانی پرۆسەیەکی ئەوها،پێویستە، بە تایبەتی پکک، هەندێ پەیام و هێما بە ئاڕاستە و مەبەستی سەرکەوتنی ئەم پرۆسەیەدا بنێرێ. هەندێ پەیام و هێمای دیپلۆماسیانەی لەبار دەتوانن، بە تایبەتی بۆ ئەمریکا، یارمەتیدەربن وە ببنە مایەی گرینگیدان بە پرۆژەیەکی ئاشتیانە لە لایەن ئەم زلهێزەوە. هەوڵێکی ئاشتیخوازانە دەتوانێ کورد لە باکوور و باشووری کوردستان و ئەمریکا و هێزە ئاشتیخوازەکان بخاتە هەمان بەرەوە. ئەم خاڵە پێویستی بە تاوتوێکردنی زیاتر هەیە، بەڵام ئەوە دەکەوێتە قۆناغێکی تر، ئەو کاتەی کە ئەم پرۆژەیە دەکەوێتە بواری قسە لەسەرکردن و پراکتیکیەوە.

4) عیراق: دەکرێ هەر زوو بپرسین کام عیراق، لایەنی عەرەبی یا لایەنی کوردی لە دەسەڵاتی سیاسی لەم وڵاتە؟ لایەنی عەرەبی لە دەسەڵاتی سیاسیدا لە بەغدا، بە تایبەتی لە سەردانەکەی ئەم دواییانەی سەرۆک وەزیران (ئیبراهم ئەلجەعفەری)دا بۆ ئەنقەرە، ئەوەی بە ئاشکرا پیشان داوە کە خوازیاری هاوکاریە بۆ دەرکردنی هێزەکانی پکک لە بەشووری کوردستان (بە زمانی خۆیان لە عیراق). لێرەدا پرسیارێکی گرنگ ئەوەیە، ئایا دەسەڵاتدارانی کوردیش لە بەغدا وە هەروەها دەسەلاتدارانی کورد لە باشووری کوردستان هەمان بۆچوونیان هەیە وە ئایا دەکرێ ئەسلەن باس لە بۆچوونێکی کوردی لەم بارەیەوە بکەین؟ ئەگەریش بۆچوونێکی ئەوها بوونی هەبێت، ئایا بۆ تا ئێستا بە شێوەیەکی ڕاشکاوانە و لە ئاستێکی ڕەسمی شایستەدا ڕانەگیێندراوە؟ لێرەدا گرینگە کە سەرکردایەتی کورد لە باشووری کوردستان، وە بە تایبەتیش نوێنەرانی کورد لە بەغدا لە ناوەندی دەسەڵات، دەستپێشخەری بکەن و ئەلتەرنەتیڤێکی ئاشتیانە بۆ کێشەکە ڕاگەیێنن، بەر لەوەی کە کورد جارێکی تر درەنگ بکەوێ؟ دەبێ لایەنی عەرەبی لە عیراق ئەوە بە شێوەیەکی راشکاوانە بزانێ کە کوردیش لەو وڵاتە پەراوێزێکی سیاسی و دیپلۆماسیان هەیە و لە

مەسەلەی پکک و دۆزی کورد لە تورکیا *بە زەرورەت* وەکوو لایەنی عەرەبی نافکرێ و بگرە بۆچوونی تایبەتی خۆشی هەیە و ئەم بۆچوونەش هەڵقوڵاوی بەرژەوەندیە نیشتمانی و نەتەوەییەکانی ئەم لایەنەیە. لەم بارەیەوە کورد لە باشووری کوردستان بەرەو رووی تاقیکردنەوەیەک (شێوەی هەڵسوکەوت لە گەڵ پکک و کێشە پەیوەندیدارەکان) بۆتەوە و پرسە چارەنووسسازەکەش ئەوەیە ئایا ئەگەر کورد لە عیراقی دوای دکتاتۆر خاوەن دەسەڵاتی حەقیقیە لە بەغدا، بۆچی بە راشکاوانە رایناگەیێنێت کە ئەویش خاوەن دەسەڵاتە و لە بیرکردنەوەی سیاسی و هەڵوێستە وەرگرتنیشیدا مەرج نیە وەکو لایەنی عەرەبی لە عیراق بفکرێ و بەڵکو بگرە دەشبێت هەندێ جار دژایەتیش هەبێت لە تێڕوانین لە بۆ مەسەلەکان.

5) __تورکیا__: ئاشکرایە کە گرێی هەرە ئاڵۆز لە کێشەی کورد و تورکیا خوودی دەسەڵاتی ناوەندیە لەم وڵاتە. لە لایەکی ترەوە تورکیا خۆی بەر لە هەر وڵات و لایەنێک سوودبەخش دەبێت لە هەر دەرهاوێشتەیەکی ئاشتیانە لە کێشەی (تورکیا و کورد)دا. لە ڕاستیدا چارەسەرکردنی کێشەی کورد لە تورکیا پەراوێزێکی یەکجار فراوانی سیاسی و دیپلۆماسی (روو لە کۆمەڵگەی جیهانی) بەم وڵاتە دەبەخشێت، بە تایبەتی لە پەیوەندیەکانیدا لەگەڵ ئەوروپا و بە دەستهێنانی خەونی دێرینی لە ئەندامبوون لەم یەکیێتیەدا. بە هەر حاڵ دەتوانین بڵێین کە تورکیا ئەمڕۆ لە هەموو رۆژێک زیاتر پێویستی بەوەیە کە خاڵێکی پۆسەتیڤی دیپلۆماسی بۆ خۆی تۆمار بکات لە ڕێگەی چارەسەرکردنی کێشەی کوردەوە. بە پلەی یەکەم ئەوە ئەمریکایە کە دەتوانێ وا لە تورکیا بکات کە هەنگاوێکی ئەرێنی بهاوێژێ بە ئاڕاستەی چارەسەری ئاشتیانە، بۆ کێشەی پکک و ماسەلەی کورد بە گشتی. بەم مانایەش کۆسپی هەرە مەزن لە بەردەم هەر پڕۆژەیەکی ئاشتی لەم پەیوەندیەدا تورکیە خۆیەتی و ئیقناعکردنیشی فاکتەرێکی هەرە چارەنووسسازە بۆ سەرکەوتنی ئەم پرۆژەیەی بەردەست.

وتەی دوایی:

مەبەستی سەرەکی ئەم پڕۆژەیە ئەوەیە کە،جیا لە بۆچوونی چارەسەری سەربازییانە دژی پکک، کە بە پلەی یەکەم هی تورکیایە و دەشکرێ بڵێین "هی لایەنی عەرەبیشە لە عیراق"، بۆچونێکی کوردیانە یا کوردستانییانە بێتە دەنگ و لە پڕاکتیکیشدا کار بۆ وەسەرخستنی بکرێ. دەسەڵاتی سیاسی لە باشووری کوردستان، بە تایبەتی لە ناوەندی دەسەڵات لە عیراق وە لە پێس هەمووشیانەوە مام جەلال وەک سەرۆککۆمار، دەرفەتی ئەوەی هەیە کە بە ئاڕاستەی خەملاندنی سیاسەت و دیپلۆماسیەتێکی ئەوها کە مەبەست وەسەرخستنی هەوڵێکی چارەسەری ئاشتیانەیە بۆ کێشەی کورد لە تورکیا بە گشتی وە مەسەلەی بوونی پکک لە باشووری کوردستان بە تایبەتی.

پێشوەچوونێکی ئاشتیانە لەم ئاڕاستەیەوە دەتوانێ، لە زۆر ئاست و بە زۆر مانا، سوودبەخش بێت بۆ کورد (بە پلەی یەکەم لە باشوور و باکووری کوردستان) و بۆ ئەمریکاش. هەڵبەتە رووداوێکی ئەوها ڕاستەوخۆ سوود بە تورکیاش دەگەیێنێ، ئەگەر دەسەڵاتدارانی تورکیا بخوازن شتەکان بە شێوەیەکی جیاواز لەوەی کە هەیە ببینن. لە ڕاستیدا عیراقیش دەتوانێ زۆر سوودمەند بێت لەوەی کە چارەسەرێکی ئاشتیانە دەتوانێ عیراق لە زۆر ئاڵۆزی سیاسی و دیپلۆماسی بپارێزێ و زێتر تواناکانی تەرخان بکات بۆ پڕۆسەی ئاوەدانکردنە و ئاسایشی ناوخۆیی. لە راستیدا خۆپاراستنی عیراق لە ئالۆزیە ئیقلیمیەکان دەتوانێ زۆر یارمەتیدەر بێت بۆ وەسەرخستنی هەوڵەکانی ئەمریکاش لەم وڵاتە و لە ناوچەی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست و بگرە جیهان بە گشتی.

دەستەیەک لە ڕووناکبیرانی کوردستانی

ژون، 2005